

PELASTUS

Ajatus pelastuksesta (kreik. sozo ja johdokset) ilmaistaan hepreaksi kokonaisella joukolla juuria, jotka liittyvät samaan perustavaan kokemukseen: pelastua merkitsee tulla vedetyksi pois vaarasta, jossa uhkaa tuhoutua. Vaaran laadun mukaan pelastaminen on sukua suojelemiselle, vapauttamiselle, lunastamiselle ja parantamiselle; pelastus taas voitolle, elämälle, rauhalle... Tällaisen inhimillisen kokemuksen pohjalta ja käyttämällä uudelleen samoja termejä, joilla sitä ilmaistiin, ilmoitus on selittänyt yhden Jumalan täällä maan päällä tekemän työn olennaisimmista puolista: Jumala pelastaa ihmiset, Kristus on pelastajamme (Luuk. 2:11), evankeliumi tuo pelastuksen jokaiselle uskovalle (Room. 1:16). Kyseessä on siis raamatullisen kielen avaintermi, mutta sen merkityskaikujen ei pidä antaa unohtaa, miten hitaasti se on muotoutunut.

VT

I. Jumalan pelastus historiassa ja eskatologiassa.

Ajatus Jumalasta, joka pelastaa uskollisensa, on yhteinen kaikille uskonnoille. VT:ssä se on yleinen ja vanha aihe, kuten osoittavat erisnimet, jotka on muodostettu juuresta ”pelastaa” (Joosua, Jesaja, Elisa, Hoosea, mainitaksemme vain pääjuuren yaša’). Jumalan kansan historiallinen kokemus antaa sille kuitenkin erityisen sävyn, joka osaltaan selittää sen käyttöä profeettallisessa eskatologiassa.

1.. Historiallinen kokemus.. Kun Israel joutuu kriittiseen tilanteeseen ja Jumala vapauttaa sen siitä joko kaitselmuksellisten olosuhteiden yhteisvaikutuksella, joka voi ulottua aina ihmeeseen asti, tai lähettämällä sille inhimillisen johtajan, joka vie sen voittoon, se kokee ”Jumalan pelastuksen”. Sanheribin Jerusalemiin kohdistama piiritys tarjoaa tästä klassisen esimerkin: Assyrian kuningas uhmaa Jahvea ja vaatii tätä pelastamaan Israelin (2. Kun. 18:30–35); Jesaja lupaa pelastuksen (2. Kun. 19:34; 2. Kun. 20:6), ja Jumala todella pelastaa kansansa. Pyhät historioitsijat mainitsevat menneisyydestä lukuisia samanlaisia kokemuksia. Jumala pelasti Daavidin (toisin sanoen antoi hänelle voiton) kaikkialla, minne tämä meni (2. Sam. 8:6, 14; 2. Sam. 23:10, 12). Daavidin välityksellä hän pelasti kansansa vihollistensa käsistä (2. Sam. 3:18), kuten hän oli jo tehnyt Saulin (1. Sam. 11:13), Samuelin (1. Sam. 7:8), Simsonin (Tuom. 13:5), Gideonin (Tuom. 6:14) ja kaikkien tuomarien välityksellä (Tuom. 2:16, 18). Varsinkin Egyptistä lähdön aikana hän pelasti Israelin lunastamalla sen ja vapauttamalla sen (2. Moos. 14:13; vrt. Jes. 63:8; Ps. 106:8, 10, 21). Kun mennään vielä tätä ratkaisevaa kokemusta kauemmas menneisyyteen, nähdään hänen pelastaneen Jaakobin pojat Joosefin välityksellä (1. Moos. 45:5), pelastaneen Lootin hengen (Viis. 10:6) ja pelastaneen Nooan vedenpaisumuksessa (Viis. 10:4; vrt. 1. Moos. 7:23)... Ymmärtää siis, miksi Israel kääntyy jokaisessa uhkaavassa vaarassa Jahveen ”pelastuakseen” (Jer. 4:14) ja valittaa, jos odotettu pelastus ei tule (Jer. 8:20). Se tietää, ettei sen Jumalan ulkopuolella ole pelastajaa (Jes. 43:11; vrt. Jes. 47:15; Hoos. 13:4), ja menneitä pelastustekoja muistellessaan se mielellään huutaa häntä avuksi tällä nimityksellä (vrt. Jes. 63:8; 1. Makk. 4:30). On totta, että tässä historiassa hahmottuu joskus useammassakin tapauksessa kaitselmuksellinen laki, jonka seuraukset tulevat ilmi eskatologian yhteydessä: ihmisen synnin aiheuttamissa vaaroissa pelastuu vain jäännös (kuten Nooa vedenpaisumuksessa). Pelastus ei toteudu ilman sitä seuraavaa jumalallista tuomiota, jossa vanhurskaat erotetaan syntisistä.

2.. Eskatologiset lupaukset.. Suuren koettelemuksen hetkellä Jahve katsoo kaikkein luottavaisimpana Jumalaan, joka pelastaa hänet (vrt. Miika 7:7). Pelastajan arvonimestä tulee profeettallisen eskatologian johtoaihe (Sef. 3:17; Jes. 33:22; Jes. 43:3; Jes. 45:15, 21; Jes. 60:16; Bar. 4:22), ja ”viimeisiä aikoja” koskevat oraakkelit kuvaavat eri näkökulmista Israelin lopullista pelastusta. Jeremia sanoo, että Jahve pelastaa kansansa tuomalla sen takaisin maahansa (Jer. 31:7) ja lähettämällä sille Kuninkaan-Messiaan (Jer. 23:6). Hesekiel sanoo, että Jahve pelastaa lampaansa tuomalla ne takaisin hyvälle laitumelle (Hes. 34:22); hän pelastaa kansansa kaikesta saastaisuudestaan lahjoittamalla sille Henkensä (Hes. 36:29). Lohdutuksen sanoma ja siihen liittyvä kirjallisuus tuovat myös esiin Jumalan, joka tulee pelastamaan kansansa (Jes. 35:4) ja Israelin lisäksi koko maan (Jes. 45:22). Pelastus on hänen voittoisan vanhurskautensa olennainen teko (vrt. Jes. 63:1); toteuttaakseen sen hän lähettää Palvelijansa (Jes. 49:6, 8). Sanapari ”vanhurskaus ja pelastus” pyrkiikin muodostumaan tekniseksi nimitykseksi hänen eskatologiselle työlleen, joka on luvattu ja jota jo ennakolta tervehditään innokkaasti (Jes. 46:13; Jes. 52:7–10; Jes. 56:1; Jes. 59:17; Jes. 61:10; Jes. 62:1). Vielä enemmän kuin Israelin historiassa tämän pelastuksen kokemus varataan jäännökselle (Aam. 3:12; Aam. 5:15; Aam. 9:8; Jes. 10:20; Jes. 28:5): ennen kuin se toteutuu, Jumalan tuomio pannaan täällä maan päällä toimeen.

Maanpakolaisuuden jälkeiset kuvaukset Jahven päivästä laulavat pelastuksen iloa (Jes. 12:2; Jes. 25:9), joka suodaan kaikille, jotka huutavat avuksi Herran nimeä (Joel 3:5), kaikille, jotka on merkitty hänen Kirjaansa (Dan. 12:1). Lopuksi Aleksandrialainen Viisaus kuvaa vanhurskaiden pelastusta viimeisenä päivänä (Viis. 5:2). Tekstien myötä ajatus pelastuksesta on rikastunut monenlaisilla vivahteilla. Jumalan kuninkuuteen liittyneenä se on synonyymi rauhalle ja onnelle (Jes. 52:7), puhdistukselle (Hes. 36:29) ja vapautukselle (Jer. 31:7). Sen inhimillinen toteuttaja, eskatologinen Kuningas, ansaitsee myös pelastajan nimen (Sak. 9:9 LXX), sillä hän pelastaa sorretut köyhät (Ps. 72:4, 13). Kaikki nämä profetian näkökohdat valmistavat suoraan UT:tä.

II. Jumalan pelastus Israelin rukouksessa.

Tällaisen historiallisen kokemuksen ja profetian taustaa vasten Israelin rukous antaa pelastuksen teemalle hyvin tärkeän sijan.

1.. Uskon varmuudet.. Pelastus on Jumalan lahja: tämä on perustava varmuus, jonka tueksi voidaan vedota valloituksesta saatuun kokemukseen (Ps. 44:4, 7 f.). On turha ylläpitää ylimielistä luottamusta ihmisen voimaan (Ps. 33:16–19): vanhurskaiden pelastus tulee Jahvelta (Ps. 37:39 f.); hän itse on pelastus (Ps. 27:1; 35:3; 62:7). Tätä oppia vahvistavat monet kokemukset. Kuinka monet vaarassa olleet ihmiset Jumala onkaan pelastanut, kun he huusivat häntä avuksi (Ps. 107:13, 19, 28; vrt. Ps. 22:6)! Useat kiitosrukoukset todistavat tällaisista tapahtumista (esim. Ps. 118:14): rukoukset ihmisiltä, jotka pelastuivat vaarasta (Ps. 18:20), koettelemuksesta (Sir. 51:11) ja uhkaavasta kuolemasta (Ps. 116:6). Myöhäiset kirjat kertovat mielellään samankaltaisia tapahtumia: kolme lasta pelastui tulesta (Dan. 3:28 = 95) ja Daniel leijonien luolasta (Dan. 6:28), sillä Jumala pelastaa aina sen, joka panee toivonsa häneen (Dan. 13:60). Hän vakuuttaa tämän jokaiselle palvelijalleen (Ps. 91:14 ff.), niin kuin hän on luvannut kansalleen (Ps. 69:36) ja Voidellulle (Ps. 20:7). Psalmeissa luetellaan kaikki Jumalan puoleen kääntyvät, jotka hänellä on tapana pelastaa, kun he huutavat häntä avuksi: vanhurskaat (Ps. 34:16, 19), köyhät (Ps. 34:7; 109:31), nöyrät (Ps. 18:28; 76:10; 149:4), pienet (Ps. 116:6), vainotut (Ps. 55:17), vilpittömät sydämet (Ps. 7:11), masentuneet (Ps. 34:19) ja yleensä kaikki, jotka pelkäävät häntä (Ps. 145:19). Tästä saa luottamusta ja aihetta rukoukseen.

2.. Vetoamukset pelastavaan Jumalaan.. Rukoilijat huutavat Jumalaa avuksi Pelastajana (Sir. 51:1; ”toivotomien Pelastaja”, Jud. 9:11) tai ”pelastuksen Jumalana” (Ps. 51:16; Ps. 79:9). Heidän rukouksensa tiivistyy yhteen sanaan: ”Pelastaja, Jahve!” (Ps. 118:25), ”Pelasta minut, niin minä pelastun” (Jer. 17:14). Seuraavaksi mainitaan yleensä konkreettisia olosuhteita, joihin jokainen ihminen joskus joutuu: koettelemus ja ahdistus (Ps. 86:2), välitön, kuolettava vaara (Ps. 69:2, 15), vihollisten vaino (Ps. 22:22; Ps. 31:12, 16; Ps. 43:1; Ps. 59:2). Joskus Jahve itse vastaa anomukseen pelastuksen oraakkelilla (Ps. 12:2, 6). Yksilöllisten pyyntöjen lisäksi Israelin sielu kaipaa profeettojen lupaamaa eskatologista pelastusta (vrt. Ps. 14:7; Ps. 80:3, 8, 20): ”Pelasta meidät, Jahve, meidän Jumalamme, ja kokoa meidät kansojen keskeltä!” (Ps. 106:47). Tässäkin Jahve saattaa vastata oraakkelilla (Ps. 85:5, 8, 10). Lohdutuksen sanoman vaikutus on niin suuri, että jotkin psalmit laulavat jo ennalta sen julistaman pelastuksen ilmenemisestä (Ps. 96:2; Ps. 98:1 ff.), kun taas toiset ilmaisevat toivonsa saada kokea sen ilo (Ps. 51:14). Näistä kaikista teksteistä käy ilmi, kuinka Israelin sielu on UT:n kynnyksellä suuntautunut kohti pelastusta, jonka Kristus on tuomaisillaan maailmaan.

UT

I. Pelastuksen ilmoitus.

1.. [[jesus-christ|Jeesus Kristus]], ihmisten pelastaja.

a) Ensimmäiseksi Jeesus ilmoittaa itsensä Pelastajaksi merkityksellisten tekojensa kautta. Hän pelastaa sairaat parantamalla heidät (Matt. 9:21; Mark. 3:4; Mark. 5:23; Mark. 6:56); hän pelastaa Pietarin, joka kävelee vetten päällä, ja myrskyyn joutuneet opetuslapset (Matt. 8:25; Matt. 14:30). Olennaista on uskoa häneen: usko pelastaa sairaat (Luuk. 8:48; Luuk. 17:19; Luuk. 18:42), ja opetuslapsia moititaan siitä, että he epäilivät (Matt. 8:26; Matt. 14:31). Nämä tapahtumat osoittavat jo, millainen pelastuksen talous on. On kuitenkin katsottava ruumiillista pelastusta pidemmälle. Jeesus tuo ihmisille paljon tärkeämmän pelastuksen: syntinen nainen pelastuu, koska hän antaa tälle synnit anteeksi (Luuk. 7:48 ff.), ja pelastus tulee katuvan Sakkeuksen taloon (Luuk. 19:9). Pelastuakseen on siis otettava uskossa vastaan Valtakunnan evankeliumi (vrt. Luuk. 8:12). Jeesukselle pelastus on hänen elämänsä päämäärä: hän tuli tänne pelastamaan sen, mikä oli kadonnut (Luuk. 9:56; Luuk. 19:10), pelastamaan maailman eikä tuomitsemaan sitä (Joh. 3:17; Joh. 12:47). Jos hän puhuu, hän puhuu pelastaakseen ihmiset (Joh. 5:34). Hän on Ovi: se, joka käy sisään hänen kauttaan, pelastuu (Joh. 10:9).

b) Nämä sanat osoittavat, että ihmisten pelastus on olennainen kysymys. Synti saattaa heidät kadotuksen vaaraan. Saatana on läsnä, valmiina tekemään kaikkensa saattaakseen heidät kadotukseen ja estääkseen heidän pelastumisensa (Luuk. 8:12). He ovat kadonneita lampaita (Luuk. 15:4, 7), mutta Jeesus on lähetetty juuri heidän tähtensä (Matt. 15:24); he eivät enää joudu kadotukseen, jos he liittyvät hänen laumaansa (Joh. 10:28; vrt. Joh. 6:39; Joh. 17:12; Joh. 18:9). Jeesuksen tarjoamalla pelastuksella on kuitenkin vastapuolensa: sille, joka ei tartu tilaisuuteen, kadotuksen vaara on välitön ja peruuttamaton. On tehtävä parannus ajoissa, jos ei tahdo joutua kadotukseen (Luuk. 13:3, 5). On kuljettava sisään ahtaasta portista, jos tahtoo kuulua pelastettujen joukkoon (Luuk. 13:23 ff.). Tällä tiellä on pysyttävä loppuun asti (Matt. 24:13). Luopumisen vaatimus on niin suuri, että opetuslapset kysyvät: ”Kuka siis voi pelastua?” Todellakin tällainen vaatimusten sarja olisi ihmisille mahdoton; siihen tarvitaan Jumalan kaikkivaltiuuden teko (Matt. 19:25 rinnakk.). Lopulta Jeesuksen tarjoama pelastus näyttäytyy paradoksina: joka tahtoo pelastaa itsensä, kadottaa itsensä; joka suostuu kadottamaan itsensä, pelastuu iankaikkiseen elämään (Matt. 10:39; Luuk. 9:24; Joh. 12:25). Tällainen on laki, ja Jeesus itse alistuu siihen: hän, joka on pelastanut muita, ei pelasta itseään ristin hetkellä (Mark. 15:30). Isä voisi toki pelastaa hänet kuolemasta (Hepr. 5:7), mutta juuri tätä hetkeä varten hän on

tullut maailmaan (Joh. 12:27). Sen tähden sen, joka etsii pelastusta uskomalla häneen, on seurattava häntä siihen asti.

2.. Pelastuksen evankeliumi.

a) Ylösnousemuksen ja helluntain jälkeen apostolisen yhteisön julistuksen aiheena on pelastus, joka on toteutunut Kirjoitusten mukaisesti. Ylösnousemuksellaan Jumala on asettanut Jeesuksen ”johtajaksi ja Pelastajaksi” (Ap. t. 5:31; vrt. Ap. t. 13:23). Apostolien tekemät ihmeet vahvistavat sanomaa; jos sairaita pelastetaan Jeesuksen Nimen voimalla, se johtuu siitä, ettei ole mitään muuta Nimeä, jonka kautta meidän pitäisi pelastua (Ap. t. 4:9–12; vrt. Ap. t. 14:3). Niinpä evankeliumi määritellään ”pelastuksen sanaksi” (Ap. t. 13:26; vrt. Ap. t. 11:14), joka osoitetaan ensin juutalaisille (Ap. t. 13:26) ja sitten muille kansoille (Ap. t. 13:47; Ap. t. 28:28). Vastavuoroisesti ihmisiä kehoitetaan uskomaan ”pelastukseen tästä kieroutuneesta sukupolvesta” (Ap. t. 2:40). Pelastuksen ehtona on usko Herraan Jeesukseen (Ap. t. 16:30 f.; vrt. Mark. 16:16) ja hänen Nimensä avuksi huutaminen (Ap. t. 2:21; vrt. Joel 3:5). Juutalaiset ja pakanat ovat tässä suhteessa samassa asemassa. He eivät pelasta itse itseään, vaan heidät pelastaa Herran Jeesuksen armo (Ap. t. 15:11). Apostolit tuovat siis ihmisille ainoan ”pelastuksen tien” (Ap. t. 16:17). Kääntyneet ovat tästä niin tietoisia, että he pitävät itseään jäännöksenä, joka on pelastettava (Ap. t. 2:47).

b) Pelastusteeman merkitys alkukirkon julistuksessa selittää, miksi evankelistat Matteus ja Luukas halusivat korostaa jo Jeesuksen lapsuudesta lähtien hänen tulevaa tehtäväänsä Pelastajana. Matteus liittää tämän tehtävän hänen nimeensä, joka merkitsee ”Jahve pelastaa” (Matt. 1:21). Luukas antaa hänelle Pelastajan arvonimen (Luuk. 2:11). Hän antaa Sakariaan tervehtiä profeettojen lupaaman pelastuksen lähestyvää aamua (Luuk. 1:69–77) ja Simeonin sen ilmestymistä tänne maan päälle täydellisen universalismin näkökulmasta (Luuk. 2:30). Lopuksi Johannes Kastajan julistus valmistaa Kirjoitusten mukaisesti Herralle tietä, jotta ”kaikki liha näkisi Jumalan pelastuksen” (Luuk. 3:2–6; vrt. Jes. 40:3 ff.; Jes. 52:10). Evankeliumien kertomukset ihmeistä esittävät konkreettisesti tämän pelastuksen ilmenemisen, joka huipentuu ristissä ja ylösnousemuksessa.

II. Kristillinen pelastusteologia.

Vaikka apostolisissa kirjoituksissa käytetään monenlaista sanastoa Jeesuksen lunastustyön kuvaamiseen, voidaan kristillisen opin synteisiä rakentaa pelastuksen ajatuksen ympärille.

1.. **Kristuksen elämän merkitys..** ”Jumala tahtoo, että kaikki ihmiset pelastuvat” (1. Tim. 2:4; vrt. 1. Tim. 4:10). Siksi hän lähetti Poikansa maailman pelastajaksi (1. Joh. 4:14). Kun täällä maan päällä ilmestyi ”meidän Jumalamme ja Pelastajamme” (Tit. 2:13), hän, joka tuli pelastamaan syntisiä (1. Tim. 1:15), silloin tuli ilmi Jumalan, Pelastajamme, armo ja rakkaus (Tit. 2:11; Tit. 3:4); sillä kuolemallaan ja ylösnousemuksellaan Kristuksesta tuli meille ”ikuisen pelastuksen alkuunpanija” (Hepr. 5:9), sen ruumiin pelastaja, joka on Kirkko (Ef. 5:23). Pelastajan arvonimi sopii siten yhtä lailla Isälle (1. Tim. 1:1; 1. Tim. 2:3; 1. Tim. 4:10; Tit. 3:4; Tit. 2:10) kuin Jeesukselle (Tit. 1:4; Tit. 2:13; Tit. 3:6; 2. Piet. 1:1; 2. Piet. 2:20; 2. Piet. 3:18). Siksi evankeliumi, joka kertoo kaikista näistä tapahtumista, on ”Jumalan voima jokaisen uskovan pelastukseksi” (Room. 1:16). Julistaessaan sitä apostolilla ei ole muuta päämäärää kuin ihmisten pelastus (1. Kor. 9:22; 1. Kor. 10:33; 1. Tim. 1:15), olipa kyse pakanoista (Room. 11:11) tai juutalaisista, joista ainakin jäännös on pelastettu (Room. 9:27; Room. 11:14), odotettaessa, että koko Israel lopulta pelastuu (Room. 11:26).

2.. **Kristillisen elämän merkitys..** Kun evankeliumi on kerran esitetty ihmisille apostolisella sanalla, heidän on tehtävä valinta, joka ratkaisee heidän kohtalonsa: pelastus tai kadotus (2. Tess. 2:10; 2. Kor. 2:15), elämä tai kuolema. Ne, jotka uskovat ja tunnustavat uskonsa, pelastuvat (Room. 10:9 f.; Room. 10:13), ja heidän uskonsa sinetöidään lisäksi ottamalla vastaan kaste, joka on todellinen kokemus pelastuksesta (1. Piet. 3:21). Jumala pelastaa heidät pelkästä laupeudesta ottamatta huomioon heidän tekojaan (2. Tim. 1:9; Tit. 3:5), armosta (Ef. 2:5, 8), antamalla heille Pyhän Hengen (2. Tess. 2:13; Ef. 1:13; Tit. 3:5). Tästä hetkestä lähtien kristityn tulee uskollisesti pitää kiinni sanasta, joka voi pelastaa hänen sielunsa (Jaak. 1:21); hänen tulee ravita uskoaan kirjoitusten tuntemisella (2. Tim. 3:15) ja antaa sen kantaa hedelmää hyvissä teoissa (Jaak. 2:14); hänen tulee työskennellä pelastuksensa toteuttamiseksi ”peläten ja vavisten” (Fil. 2:12). Tämä edellyttää pelastusta edistävien hyveiden jatkuvaa harjoittamista (1. Tess. 5:8), ja niiden ansiosta hän kasvaa pelastusta kohti (1. Piet. 2:2). Laiminlyöntiä ei sallita: pelastus tarjoutuu elämän joka hetkenä (Hepr. 2:3); ”nyt on pelastuksen päivä” (2. Kor. 6:2).

3.. **Lopullisen pelastuksen odotus..** Jos siis olemme pelastuksen perillisiä (Hepr. 1:14) ja täysin vanhurskautettuja (Room. 5:1), meitä ei kuitenkaan ole vielä pelastettu muuten kuin toivossa (Room. 8:24). Jumala on varannut meidät pelastusta varten (1. Tess. 5:9), mutta kyse on perinnöstä, joka tulee ilmi ajan päättyessä (1. Piet. 1:5). Kristillisen elämän ponnistelu on välttämätöntä, sillä jokainen kuluva päivä tuo pelastuksen lähemmäksi meitä (Room. 13:11). Pelastusta sanan vahvassa merkityksessä on siis tarkasteltava eskatologisessa perspektiivissä, ”Herran päivän” näkökulmasta (1. Kor. 3:13; 5:5). Jo nyt olemme sovitettuja Jumalan kanssa hänen Poikansa kuoleman kautta ja vanhurskautettuja hänen verensä kautta; silloin meidät pelastetaan hänen kauttaan vihasta (Room. 5:9 ff.). Kristus ilmestyy antaakseen meille Pelastuksen (Hepr. 9:28). Siksi odotamme Pelastajan lopullista ilmestymistä: hän saattaa työnsä päätökseen muuttamalla ruumiimme (Fil. 3:20 f.); juuri tässä pelastuksemme on toivon kohteena (1. Piet. 1:3, 23 ff.). Silloin meidät pelastetaan sairaudesta, kärsimyksestä ja kuolemasta; kaikki ne pahat asiat, joista

psalmistit pyysivät päästä vapaiksi ja jotka Jeesus elinaikanaan voitti ihmeen kautta, häviävät lopullisesti. Sellaisen työn toteutuminen on Jumalan ja Kristuksen voitto ylivermaisessa mielessä. Juuri tässä merkityksessä Ilmestyskirjan liturgiset ylistyshuudot todistavat: ”Pelastus kuuluu meidän Jumalallemme ja Karitsalle” (Ilm. 7:10; 12:10; 19:1).

CL & PG

Katso myös: → beatitude — ciel IV — coupe 3 — culte NT III 1 — deluge — dessein-de-dieu — esperance AT II — esprit-de-dieu AT I — evangile IV 2 a — foi NT III — joie NT I 1 — Joosua — Teot AT I 1 ; NT I 2 — Rauha I 3 — Anteeksianto II 1.2 — parole-de-dieu NT II — Ennalta määrätä 2.3 — prophete AT IV 2 — puissance IV — Sovinto I 3 — redemption — Ilmoitus NT II 1 a — serviteur-de-dieu III 1.2 — victoire — visite — volonte-de-dieu